

O'ZBEKISTON DIPLOMATIYASINING TRANSFORMATSIYASI: TASHQI SIYOSIY ISLOHOTLAR VA PROAKTIV O'RTA DAVLAT DIPLOMATIYASINING SHAKLLANISHI

Abdumalikov Erkinjon

Xalqaro munosabatlar bo'yicha Mustaqil Izlanuvchi

London, UK.

Annotatsiya

Mazkur tezis zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimida O'zbekiston diplomatiyasining transformatsion jarayonlarini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi 2017-yildan keyingi tashqi siyosiy islohotlarning xalqaro munosabatlar nazariyasidagi o'rnini aniqlash hamda O'zbekiston tajribasini "o'rta davlat diplomatiyasi" (middle power diplomacy) konsepsiyasi asosida qayta baholashdan iborat.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, zamonaviy xalqaro tizimda rivojlanayotgan davlatlarning roli ko'pincha yirik kuchlar raqobati doirasida tahlil qilinadi. Biroq mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash, diplomatik vositachilik, xalqaro tashabbuslarni ilgari surish va ko'p tomonlama hamkorlikni rivojlantirishda ushbu davlatlarning imkoniyatlari yetarlicha o'rganilmagan. Ushbu tezis O'zbekiston tajribasi misolida rivojlanayotgan davlatlarning xalqaro tizimdagi yangi diplomatik rolini tahlil qiladi.

Tadqiqot natijasida O'zbekiston diplomatiyasi an'anaviy ko'p vektorli tashqi siyosatdan farqli ravishda "**proaktiv o'rta davlat diplomatiyasi**" modeli sifatida konseptuallashtiriladi. Ushbu model ochiqlik, pragmatizm, strategik muvozanat, mintaqaviy tashabbuskorlik va ko'p tomonlama diplomatik hamkorlik tamoyillariga asoslanadi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston diplomatiyasi, tashqi siyosiy islohotlar, xalqaro munosabatlar, o'rta davlat diplomatiyasi, proaktiv diplomatiya, Markaziy Osiyo, strategik hamkorlik, ko'p tomonlama diplomatiya.

Abstract

This thesis analyzes the transformation of Uzbekistan's diplomacy within the contemporary international relations system from theoretical and practical perspectives. The main objective of the research is to identify the theoretical significance of foreign policy reforms implemented

after 2017 and to reassess Uzbekistan's diplomatic experience through the framework of the "middle power diplomacy" concept.

The relevance of the study is determined by the fact that the role of developing states in the international system is often examined mainly through the competition of great powers. However, the ability of such states to contribute to regional stability, diplomatic mediation, international initiatives, and multilateral cooperation remains insufficiently explored.

The study conceptualizes Uzbekistan's diplomacy not merely as a traditional multi-vector foreign policy, but as a model of **"proactive middle power diplomacy"** based on openness, pragmatism, strategic balancing, regional initiatives, and multilateral engagement.

Keywords: Uzbekistan diplomacy, foreign policy reforms, international relations, middle power diplomacy, proactive diplomacy, Central Asia, strategic partnership, multilateral diplomacy.

Аннотация

В данной тезисной работе анализируется трансформация дипломатии Узбекистана в современной системе международных отношений с теоретической и практической точек зрения. Основная цель исследования заключается в определении теоретического значения внешнеполитических реформ, реализованных после 2017 года, а также в переосмыслении опыта Узбекистана в рамках концепции «дипломатии средней державы» (middle power diplomacy).

Актуальность исследования заключается в том, что роль развивающихся государств в международной системе часто рассматривается преимущественно через призму соперничества великих держав. При этом потенциал таких государств в обеспечении региональной стабильности, дипломатическом посредничестве и развитии многостороннего сотрудничества остается недостаточно изученным.

В результате исследования дипломатия Узбекистана рассматривается не только как многовекторная внешняя политика, но и как модель **«проактивной дипломатии средней державы»**, основанная на принципах открытости, прагматизма, стратегического баланса, региональной инициативности и многостороннего взаимодействия.

Ключевые слова: дипломатия Узбекистана, внешнеполитические реформы, международные отношения, дипломатия средней державы, проактивная дипломатия, Центральная Азия, стратегическое партнерство, многосторонняя дипломатия.

Kirish

XXI asr xalqaro munosabatlar tizimi murakkab geosiyosiy jarayonlar, yangi xavfsizlik tahdidlari va davlatlararo munosabatlarning o'zgarishi bilan tavsiflanadi. Bugungi kunda davlatlarning xalqaro maydondagi mavqei nafaqat harbiy yoki iqtisodiy salohiyat bilan, balki diplomatik moslashuvchanlik, xalqaro tashabbuslarni ilgari surish va ko'p tomonlama hamkorlikni rivojlantirish qobiliyati bilan ham belgilanmoqda.

Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston Respublikasining 2017-yildan keyingi tashqi siyosiy transformatsiyasi Markaziy Osiyo mintaqasidagi muhim diplomatik o'zgarishlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Yangi tashqi siyosiy yondashuv mamlakatning xalqaro hamkorlikka ochiqqligi, qo'shni davlatlar bilan ishonchli munosabatlarni shakllantirish va global diplomatik platformalarda faol ishtirok etish tamoyillariga asoslandi.

Mazkur jarayonni faqat tashqi siyosiy faoliyatning amaliy o'zgarishi sifatida emas, balki xalqaro munosabatlar nazariyasi nuqtai nazaridan yangi diplomatik modelning shakllanishi sifatida baholash mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

- **tizimli tahlil usuli** — O'zbekiston tashqi siyosatini xalqaro munosabatlar tizimining elementi sifatida o'rganish;
- **qiyosiy tahlil usuli** — o'rta davlat diplomatiyasi konsepsiyasi asosida O'zbekiston tajribasini baholash;
- **institutsional tahlil** — xalqaro tashkilotlar va diplomatik platformalardagi faoliyatni o'rganish;
- **kontent tahlil** — 2017–2025-yillardagi rasmiy strategik hujjatlar va xalqaro hisobotlarni tahlil qilish.

Asosiy tahlil

1. O'zbekiston tashqi siyosatining yangi bosqichi

2017-yildan boshlab O'zbekiston tashqi siyosatida tub o'zgarishlar amalga oshirildi. Ushbu davrning asosiy xususiyati — ilgari mavjud bo'lgan nisbatan yopiq diplomatik yondashuvdan ochiq, pragmatik va faol tashqi siyosat modeliga o'tishdir.

Yangi tashqi siyosatning asosiy yo'nalishlari:

- a) Markaziy Osiyo davlatlari bilan yaxshi qo'shnichilik munosabatlarini rivojlantirish;
- b) xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kengaytirish;
- c) iqtisodiy diplomatiyani kuchaytirish;
- d) xorijiy investitsiyalar va texnologik hamkorlikni rivojlantirish;
- e) mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash.

Bu jarayon O'zbekistonning xalqaro maydondagi diplomatik faolligini sezilarli darajada oshirdi.

2. O'zbekiston diplomatiyasi va “middle power diplomacy” konsepsiyasi

Xalqaro munosabatlar nazariyasida “middle power” tushunchasi global yoki mintaqaviy siyosatda muayyan ta'sirga ega, biroq superkuch darajasiga ega bo'lmagan davlatlarni ifodalaydi.

An'anaviy ravishda bunday davlatlarning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- 1. xalqaro institutlarda faol ishtirok;
- 2. vositachilik qobiliyati;
- 3. diplomatik tashabbuskorlik;
- 4. ko'p tomonlama hamkorlikka intilish.

O'zbekiston tajribasi ushbu konsepsiyaning yangi shaklini namoyon qiladi. Mamlakat o'zining geografik joylashuvi, mintaqadagi siyosiy roli va diplomatik tashabbuslari orqali **proaktiv o'rta davlat diplomatiyasi** modeliga yaqinlashmoqda.

3. Mintaqaviy diplomatiya va Markaziy Osiyo omili

O'zbekiston tashqi siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biri Markaziy Osiyo bilan munosabatlarni mustahkamlashdir.

Yangi diplomatik yondashuv natijasida:

- qo'shni davlatlar bilan siyosiy muloqot kuchaydi;
- savdo-iqtisodiy aloqalar rivojlandi;
- transport va logistika loyihalari kengaydi;
- mintaqaviy xavfsizlik masalalarida hamkorlik kuchaydi.

Bu jarayon O'zbekistonni Markaziy Osiyoda konstruktiv diplomatik tashabbuslarni ilgari suruvchi davlat sifatida namoyon qilmoqda.

4. Iqtisodiy diplomatiya va xalqaro hamkorlik

Zamonaviy xalqaro munosabatlarda iqtisodiy diplomatiya davlat ta'sirining muhim vositasiga aylandi.

O'zbekiston tashqi siyosatida iqtisodiy diplomatiya quyidagi yo'nalishlarda rivojlanmoqda:

1. xorijiy investitsiyalarni jalb qilish;
2. xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik;
3. yangi transport yo'laklarini rivojlantirish;
4. texnologik sheriklikni kengaytirish.

Natijada tashqi siyosat va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik kuchaydi.

Ilmiy yangilik

Mazkur tadqiqotning asosiy ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda O'zbekiston diplomatiyasi rivojlanayotgan davlatlarning oddiy ko'p vektorli tashqi siyosati sifatida emas, balki **proaktiv o'rta davlat diplomatiyasi** modeli sifatida izohlanadi.

Taklif etilayotgan model quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

1. strategik muvozanat siyosati;
2. mintaqaviy diplomatik yetakchilik;

3. xalqaro tashkilotlarda faol ishtirok;
4. iqtisodiy manfaatlarga asoslangan diplomatiya;
5. yumshoq kuch vositalaridan foydalanish.

Takliflar

1. O'zbekiston diplomatiyasi tajribasini xalqaro munosabatlar nazariyasida alohida ilmiy yo'nalish sifatida chuqur o'rganish.
2. Raqamli diplomatiya va zamonaviy diplomatik texnologiyalarni rivojlantirish.
3. Akademik diplomatiya va xalqaro ilmiy hamkorlikni kengaytirish.
4. Yosh diplomatlarni tayyorlash tizimida strategik tahlil va xalqaro muzokaralar ko'nikmalarini kuchaytirish.
5. Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi diplomatik institutlararo hamkorlikni rivojlantirish.

Xulosa

O'zbekiston diplomatiyasining 2017-yildan keyingi transformatsiyasi mamlakat tashqi siyosatida yangi bosqichni boshlab berdi. Ushbu jarayon davlatning xalqaro tizimdagi rolini qayta shakllantirib, uni mintaqaviy barqarorlik, iqtisodiy hamkorlik va ko'p tomonlama diplomatiya jarayonlarida faol ishtirok etuvchi davlatga aylantirdi.

Tadqiqot natijasida ilgari surilgan "proaktiv o'rta davlat diplomatiyasi" konsepsiyasi O'zbekiston tajribasini tushuntirish bilan birga, rivojlanayotgan davlatlarning xalqaro tizimdagi rolini qayta baholash uchun yangi nazariy imkoniyat yaratadi.

Foydanilgan adabiyotlar

Baylis, J., Smith, S., & Owens, P. (2023). *The globalization of world politics: An introduction to international relations* (9th ed.). Oxford University Press.

Berridge, G. R. (2022). *Diplomacy: Theory and practice* (6th ed.). Palgrave Macmillan.

Cooper, A. F., Higgott, R. A., & Nossal, K. R. (2021). *Relocating middle powers: Australia and Canada in a changing world order*. University of British Columbia Press.

Cooper, A. F. (2022). *Middle powers in global governance: From diplomacy to strategic partnerships*. Routledge.

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Uzbekistan. (2024). *Foreign policy of the Republic of Uzbekistan*. <https://mfa.uz/>

President of the Republic of Uzbekistan. (2023). *Uzbekistan–2030 Strategy*. <https://lex.uz/>

United Nations. (2023). *Our Common Agenda: Report of the Secretary-General*. United Nations.

United Nations Development Programme. (2024). *Uzbekistan country programme and development priorities*. United Nations Development Programme.

World Bank. (2024). *Uzbekistan overview*. World Bank.

World Economic Forum. (2024). *The Global Risks Report 2024*. World Economic Forum.